

Generatiekloof Jongeren kijken anders naar Israël dan ouderen

Hoe het imago van Israël radicaal kantelde

Voor veel oudere Nederlanders was Israël een land om van te houden, een veilige haven in het Midden-Oosten, dapper en innovatief. Jongeren groeien op met een heel ander Israël, dat wordt geassocieerd met geweld, verwoesting en uithongering. Komt het nog goed?

Hans Nijenhuis
AMSTERDAM

Het mag dan bijna 25 jaar geleden zijn, toenmalig Tweede Kamerlid Judith Belinfante herinnert het zich nog goed. De loegekamer stond blauw van de sigarettenrook en twee mannen voerden een geïntenseerd gesprek. Ze hadden één ding gemeen: allebei waren ze een kind kwijtgeraakt in het Palestijns-Israëlische conflict.

"Ik zal het nooit vergeten, een oudere Joodse meneer en een wat jongere Palestijn waren met z'n tweeën naar Amsterdam gekomen en leerden bij ons. Ze spraken over hoe het was om je kind te verliezen, hoe je daarmee om moest gaan. Ze vertelden dat je dan toch als Palestijnen en Joden met elkaar verder moet. Dat je als vijanden elkaars leed kunt delen... Het was adembenemend."

De Parents Circle heette het project dat ouders van doodgeschoten kinderen bij elkaar bracht. Het was een van de vele initiatieven die binnen en buiten Israël waren ontstaan om wonden te helen. Na tientallen jaren geweld brachten de Oslo-akkoorden midden jaren negentig weer hoop op vrede. Het herstel was begonnen.

Die gedurfde initiatieven zijn anno 2025, met het opiaaien van het geweld in de regio, allemaal verdampt. In reactie op de terreuraanslag door Hamas op 7 oktober 2023, waarbij 1200 mensen werden vermoord, probeert het Israëlische leger Hamas definitief uit te schakelen.

Hongersnood in Gaza

Daarbij zijn tienduizenden andere Palestijnen omgebracht, onder wie duizenden vrouwen en kinderen. Dorpen en steden zijn verwoest en er heerst een ernstige hongersnood in de Gaza-strook doordat Israël weinig vrachtwagens met hulpgoederen toelaat. Ook journalisten worden gedood door (gerichte) aanvallen – twee weken geleden gebeurde dat met Al Jazeera-verslaggever Anas al-Sharif en vier collega's.

Met elke video van door oorlog en honger getroffen kinderen in Gaza rijst de vraag: kunnen die ooit opgroeien zonder Israël te haten? Met elke video op Instagram, rechtstreeks geplaatst vanuit Gaza zelf, groeit de vraag of demonstranten in Europa Israël ooit nog als een vreedzaam land zullen zien. En wordt Israël voor Joden in

de diaspora ooit weer de veilige terugvalplek, voor als het 'weer mis zou gaan'?

Wie als vijftigplusser met zijn kinderen over het onderwerp spreekt, hoort een heel ander verhaal over Israël dan het verhaal waarmee diegenen zelf volwassen werd. Nederlanders van rond de 20 jaar kennen Israël niet anders dan met premier Netanyahu aan het roer. Zij kennen het als een land waar een deel van de inwoners wordt vernederd bij controleposten, waar Palestijnen uit hun huis worden gezet en waar Hamas vervolgens terugslaat, dan wel terreur zaait – afhankelijk van het perspectief.

Democratie versus apartheid

Terwijl Israël voor oudere Nederlanders vaak een land was – of is – om van te houden, of in elk geval respect voor te hebben. Een veilig thuis voor Joden na de Tweede Wereldoorlog. Een groene, democratische oase in een woestijn van economisch achterblijvende, ondemocratische en vijandige landen. Klein, dapper en innovatief.

Het ideaal van de kibboets wordt inmiddels overschaduwd door de honger in Gaza. Het beeld van de enige democratie in het Midden-Oosten wordt verdrongen door beschuldigingen van apartheid. Innovatieve verbeeldingskracht? Militaire overmacht zal je bedoelen. Zo is David Goliath geworden.

Mag je een heel land eigenlijk afrekenen op wat een regering doet? Nee, zegt Judith Belinfante nadrukkelijk. Zij was jarenlang voorzitter van het Comité 4 en 5 met en denkt al heel lang over dit soort vraagstukken.

Belinfante is betrokken bij Joden zeggen nee, een groep Nederlandse Joden die oproept tot een staakt-het-vuren in de oorlog tussen Israël en Hamas. Ze zeggen nee tegen de regering Netanyahu, niet tegen Israël.

"Voor Joden die buiten Israël leven, zoals ik, is het essentieel om het verschil te maken tussen land en regering. Het land heeft een diepe psychologische betekenis: Israël is een plek die veiligheid biedt, die een oude taal nieuw leven heeft gegeven. Op 7 oktober merkte ik tot mijn verbazing dat ik ineens doodsbang werd, zo diep zit Israël in mij. Terwijl die regering, die is tijdelijk. In een democratie komt er altijd weer een andere."

De regering-Netanyahu is echter democratisch gekozen. Kun je dan zeggen: dat is Israël niet? De premier is bepaald geen onbeschreven blad; hij wordt gezocht door het Internationaal Strafhof. En ook al demonstreren al meer dan twee jaar wekkelijk duizenden mensen in Israël tegen het geweld in Gaza, veel meer anderen houden zich stil.

Groeiend verzet

Over dat laatste zei de Israëlische schrijver David Grossman onlangs in een interview het volgende: "Dat komt doordat het makkelijker is om het niet te zien. Je overgeeft aan de angst en aan de haat is doodeenvoudig. Zeker na de gruwel van 7 oktober: veel mensen begrijpen nog altijd niet wat het voor ons heeft betekend."

"Veel mensen die ik ken hebben vanaf die dag onze gemeenschappelijke linkse waarden laten vallen en hebben toegegeven aan de angst. En ineens is hun leven gemeenschappelijke waarden, voelden ze zich opgenomen door de meerderheid, ze hoefden niet meer na te denken."

Het verzet groeit wel. Uit Israëlische peilingen blijkt dat een ruime meerderheid van de bevolking inmiddels een onmiddellijk staakt-het-vuren wil. Eind juli kwalificeerden twee bekende Israëlische mensenleidersorganisaties het optreden in Gaza als een genocide.

Op 3 augustus schreven 600 Israëlische

→ Steeds meer Israëliërs gaan de straat op om vrede te eisen, maar veel mensen laten zich ook niet horen. FOTO ABIR SULTAN/EPA

oud-veiligheidsfunctionarissen een smeebede aan president Trump: breng Netanyahu tot rede. Vijf universiteiten richtten zich rechtstreeks tot Netanyahu met een oproep een eind te maken aan de hongersnood in Gaza. Israëlische activisten onderbraken een live-uitzending van Big Brother, voormalige gevechtspiloot in Izama in verzet. Allen met dezelfde boodschap: stop de oorlog.

'De staat Israël werd na de Holocaust opgericht om het Joodse volk een veilige haven te bieden. Maar in werkelijkheid is Israël de minst veilige plek ter wereld voor Joden geworden', schrijft de Israëlische blogger Gershon Baskin.

Bevriende staten zijn kritisch

'Maar dat hoeft niet zo te zijn. Wat ik al sinds het begin van de oorlog zeg, is dat 7 oktober een wake-upcall moet zijn voor de Israëliërs: we moeten leren dat je een ander volk niet bijna zestig jaar lang kunt bezetten en dan verwachten in vrede te kunnen leven. Je kunt niet meer dan twee miljoen mensen opsluiten in een klein gebied als Gaza, met 80 procent armoede, en verwachten dat er rust en vrede heerst.'

Ook buiten Israël verandert er iets. Steeds meer bevriende naties zijn kritisch op het land; zo besloot de Duitse bondskanselier onlangs Israël geen wapens meer te leveren die kunnen worden gebruikt in Gaza. Een kleine maar tot voor kort ondenkbare stap. De bescherming van Israël geldt in Duitsland als zaak van nationaal belang, een erfenis van de schuld aan de Jodenvervolgving tussen 1933 en 1945 onder de nazi's.

Is het dan een kwestie van wachten tot de volgende verkiezingen, op een Israëlische regering die het anders gaat aanpakken? Dat zou weleens te optimistisch gedacht kunnen zijn, zegt Belinfante. Netanyahu weet toch telkens weer een kabinet te vormen, sinds december 2022 met hulp van twee ultranationalistische partijen.

Hun leiders Itamar Ben-Gvir en Bezalel Smotrich – de een werd veroordeeld voor racisme, de ander noemt zichzelf een trotse homofoob – houden de premier onder druk door een veel harder beleid te eisen. Ze zijn sinds vorige maand officieel niet meer welkom in Nederland, maar hun partijen groeien.

Dat is een kwestie van demografie, zegt Belinfante. Godsdienstige joden krijgen al jaren veel meer kinderen dan andere Israëliërs, tien kinderen per gezin is geen uitzondering. "We hebben te weinig ingezien dat er zo een heel andere manier van denken ontstaat. In een stad als Jeruzalem is het strengste jodendom inmiddels normaal; daar kun je op vrijdagavond – de shabbat – niet meer naar de bioscoop." Terwijl Tel Aviv nog gewoon een stad is als, neem, Amsterdam.

Lange tijd bemoeiden orthodoxen zich niet met politiek, een aantal heeft zelfs nooit officieel staatsburger willen zijn, maar dat hebben Ben-Gvir en Smotrich veranderd. Daar komt bij, vervolgt Belinfante, dat progressieve gezinnen de laatste twee jaar juist het land hebben verlaten om hun geluk elders te beproeven.

Dan komt de vraag op: wat zal er met het jodendom gebeuren als de Israëlische democratie wordt vernietigd door zich superieur wanende fanatici?

Die formulering komt van de Israëlische historicus Yuval Noah Harari, bekend van bestsellers als *Sapiens* en *Nexus*. Zijn artikel over de aanval van binnenuit is inmiddels twee jaar oud, maar wordt nog steeds veel gedeeld. 'Een scenario is gemakkelijk voor te stellen, omdat we het allemaal goed kennen', schrijft Harari. 'Tijdens de Grote Joodse Opstand (66-73 n.Chr.) namen Messiaanse Zeloten de Joodse gemeenschap in het Heilige Land over, doodden of snoerden alle gematigde stemmen de mond en leidden, vanuit een brandend geloof in hun eigen onfeilbaarheid, het Joodse volk naar politieke en economische ondergang.' (...) Wat als de Zeloten er deze keer in slaagden een messiaanse staat te creëren die de Israëlische democratie zou vernietigen en Arabieren, seculiere mensen, vrouwen en lhbtq's zou vervolgen?

Echo van 25 jaar geleden

Overdreven? Misschien, maar de historicus ziet het al gebeuren. 'Joden werden altijd verguisd als buitenlandse agenten, kosmopolitisch, los van het land, en als verraders die allerlei liberale en wereldwijd samenwerkende dienden. Precies die beschuldigingen worden vandaag de dag door de Israëlische regering geuit tegen liberale burgers van het land.'

Is er ook een kans dat het wel goedkomt met Israël? Belinfante is even stil. "Nou, laat ik het zo zeggen: historici gezien komt het in de Joodse geschiedenis altijd weer goed. Niet binnen korte tijd, niet altijd op dezelfde plek, niet altijd op dezelfde manier. Maar er herstelt zich altijd iets waardoor de cultuur, want zo noem ik het dan maar omdat ik zelf niet godsdienstig ben, toch verder kan."

"Er gebeurt altijd op de een of andere wonderlijke manier iets waardoor we kunnen voorblijven", zegt Belinfante. Inclusief de Palestijnen natuurlijk, wat haar betreft. Daar moet je wel energie in steken. Zoals eerder deze maand, toen een aantal Nederlandse leden van Joden zeggen nee via Zoom actief meedachten met Standing Together, een kleine groep Palestijnen en Israël's die samen steun zoeken voor hun pogingen om vrede te bereiken. Een herinnering aan 25 jaar geleden.

→ Israëlische activisten, van wie de middelste man een zak meel draagt, willen een staakt-het-vuren en einde aan de honger in Gaza. FOTO ABIR SULTAN/EPA

